

Landskap: Småland Upptecknat av: Martin Larsson
Härad: Allbo Adress: Platensgat. 23. Linköping
Socken: Slätthög Berättat av August Karlsson
Uppteckningsår: 1930 Född år 1854 i Slätthög

Uppteckningen rör

R E G I S T E R.

	sid.
Troll, skogssnuvan, Stockabergskittan, bergtagning	3
Skomakarn, som skulle ta pinnaträ i kyrktornet	4
Ta kraften från hästar, botemedel	5
Åtgärder vid barns födelse och dop	6
Bortbytingar	7
Kampastenar	8
Åtgärd för att få kviga, när man lagt på ko ..	9
Ko som kalvat, över eld och stål, mjölka över stål	10

Otur med kreatur, skicka på andra otur	11
Sommarsjukan, klok	12
Hackat granris på gödseln	13
Sista kärven, några ax till grodan	14
Julafton	15
Tydor, julljuset och julbrasan	16
Årsgång, Halte Sven i Mosshult	17-18
Kapplöpning från julottan	19
Vårfrudagssed	20
Belysning	21

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV 2783

N: d, e
2783

Troll tala' di möet om förr, å di gamle trodde säkert på't. Å spöken finns de, som tror på än.

Troll.

Di sa, att skogssnuvan kunde ta folk. Å förr skrämde di barn me' skogssnuvan, för att de inte skulle gå i skogen å gå vill. Om de ^{va/} nån, som gick vill å di inte kunde hitta'n, kunde di också säga, att den människan va bergtagen. Så hette det förr i tin.

Skogssnuvan.

Bergtagna.

Far hade en uthage, där det fanns ett litet berg. Jäg kommer ihåg, att min äldre bror kom hem en gång å sa : "I dag ha vi vatt hos Stockabergskittan å fått stenkaka å våffler." Å kan veta, vi som va små, trodde på de'.

Stockabergs-
kittan.

Här va en, som di kalla' Pecka-Nisse. Å han va mycket fattig å gick på socknen. Men han gjorde lite' skor mä, men så hade han fått för sej, att han skulle ta pinnaträ te slå fast klackarna med från tornet på kyrkan. Å då va de' bara en, som visste, var trät va', men han var ofärdig, så di måste bära'n te kyrkan. När man kom fram till kyrkan, var de tjuvar där, som skulle stjäla får ifrån prästen. De trodde nu att de' var några medhjälpare, som kom å bar på ett får, å frågade: "Å han fet?" men de som bar, trodde att de' var ett spöke å ble rädda å kastade bären ifrån sej å sprang. Men det märkligaste va, att han som låg på bären ble så rädder han mä, så han steg upp å sprang mä di andra, å sen va de' te springa.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

D:n

F: b

2783

Skomakarn som
skulle ta pin-
naträ i kyrk-
tornet.

T:rd

2783

När di betslade hästarna, spottade di genom betslet, å de' va för att di inte skulle rå mä å ta kraften ifrån hästen. Å om de' råkade ut för något, som to kraften ifrån hästarna, när de va ute å körde, så skulle de göra likadant, spotta ett visst antal gånger, jag tror de' va tre, genom betslet, men då fick di sej en uppsetare, om de' va nåt. Hästarna va' då svetta å va så de knappt kunde gå, men de' skulle hjälpa me' att spotta i betslet.

Ta kraften
från hästar.

(botemedel.)

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

J. a. b.
2783

Om di hade en träsko under sängen, så ble de' en flicka, mente di på.

Min mor sa, att det första linnet, som barnet hade på sej, skulle brännas upp, men va de' gjorde vet Herren i himmelen allena men inte jag.

Barnet skulle röra vid en hund före katt, därför att hundar har gott läkekött, men kattor ha dåligt läkekött.

Gudmodern skulle bita i spisemuren för att barnet skulle få starka tänder.

Under det barnet döptes, skulle det ha en krona i handen. Då skulle det få gott om pengar.

Åtgärder vid
barns födelse
och dop.

ACC. NR. 2783

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Småland Upptecknat av: M. Rosen

Härad: Almås Adress: _____

Socken: Slätthög Berättat av: Amat. Kallsten

Uppteckningsår: 1930 Född år 1854 i Slätthög

y: a

Uppteckningen rör

Om di va nersatta å sjuka eller vanskapta, sa di, att di va bortbytta. Min första hustru va ovanligt liten å hade lite svårt för te fatta å va inte riktigt som hon skulle, å om henne sa di, att hon va bortbytt.

Bortbytingar.

Meningen me' kampastenarna va, att di skulle fresta, vilka som va starkast, för de va inte alla, som rädde me' å lytta dom. Men den som orkade lyfta den, ansågs va stark. Den va tung å svår att få tag i. Å de' ä då inte så värst länge sen di hade sådana stenar, å de' va på många ställen di hade kampastenar. Å de' va inte nån teställning för de', utan de' va, när de kom tillsammans, som de prövade sin styrka på de där stenarna.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

L:c
2783

Est dä va så di ville ha kviga, när di lagt på ko, skul-
le ett fruntimmer bära in det första höet i bäset. Min mor va
så noga med det, att det skulle va ett fruntimmer, som bar in
det första höt, när di bärga in höt på sommaren.

Åtgärd för att
få kviga.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

L:c

2783

När en ko kalvat, skulle hon gå över stål å
eld vid tröskeln, när man ledde ut henn. De' va för att
hon inte skulle bli förgjord eller att di skulle ta mjölken.

Likaså skulle man mjölka över stål, en kniv t.ex.,
första gången man mjölkade en ko, sedan hon kalvat.

Ko över eld
och stål.

Mjölka över
stål.

I mitt föräldrahem hittade vi en gång en kalvstek uppe på höskullen. De hade nämligen förr för sej, att om de hade otur me' kreaturen, så skulle de ta ett stycke av de' sjuka djuret, en skank eller så, å gömma hos en granne, för att oturen skulle komma te honom istället. Å nu va de' väl nån filur, som hängt upp kalvasteken i taket i vår lagård, föratt bli av med oturen.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

L:c

2783

Otur med
kreatur.

(skicka på
andra otur.)

L: c

E: b

2783

Vi hade en gång en ko, som fick sommarsjukan. Ja, förr i världen hände de' oftare än nu, att bönnerna fick sätta te nåt av sina djur. Men då va här en, som hette Jonas i Hagstad, som skulle va kloker, å vi skicka bu' efter honom, Å idetsamma han kom i lagårsdörren, sa han: "Här ä en hoper brôte å färde, men de' ska jag hjälpa." Å så tog han håll i både yttertröskeln å båsatröskeln å la dit nånting, men va' de' va, vet inte jag, men nog ble de' bättre me' kreaturen efter de'.

Sommarsjukan.

(klok.)

L. d.

2783

Vid jularna la de alltid hackat granris på gödseln.

Men de' va för att allt skulle prydas te jul, å så hade de för sej, att de skulle bli mer gödsel, om de la dit hackat ris. Så när de kört ut gödseln på hösten, så brukade de förrr lägga en bädd av hackat granris underst på gödselsta'n. Men den ble le'er, den gödseln.

Gödseln.

Småland
Allbo hd.
Slätthörs m.

Uppf. av Martin Larsson, Jumböping, 1930
Efter August Karlsson, f. 1854; Slätthög

När min mor to den sista kärven, brukade hon alltid ta undan några ax å stoppa ner i renen. Vi frågade henne, va hon gjorde de' för, å då sa hon, att de' skulle grodan ha. Hon gjorde ett hål i marken å grävde ner axen, men va de' skulle tjäna till talade hon inte om för oss.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

M: d

2783

Sista kärven.

Hemma i mitt föräldrahem va de' så bråttom på jul-
aftons förmiddag. Allt arbete skulle va avslutat före kl.
12. Å de' va så bråttom, innan di fick färdigt med kreatu-
ren å allt. Ja, äta å doppa i grytan å så dära fick di
förstås göra. Men allt arbete skulle va lyktat te kl. 12,
å de' va för att de inte skulle bli sena med sysslorna
under året.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

N:o
2783

Julafton.

M. a.

2783

Julljuset skulle brinna hela julnatten, å om de' brann
ner, hade de för sej, att nån skulle dö i huset.

Julafton la de en brasa av bokträ eller va de' skulle
va för ve', men jag tror bestämt de' va bokved. Den fick ej
röras, utan den skulle brinna ner, å om de' då va steg in-
åt i askan, betydde det förökelse, men om stegen va riktade
utåt, skulle nå'n gå ifrån gården.

Tydor vid

jul.

ACC. NR. 2783

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Upptecknat av:

Härad: Adress:

Socken: Berättat av

Uppteckningsår: Född år i

N: 100

Uppteckningen rör

Julafton va de' de, som gick årsgång. De kunde se, vad som skulle komma att ske under året. Halte Sven i Moss-
hult gick också årsgång. En gång va han hemma hos oss, å satt å prata/
det var någon tid efter jul, å mor sa te honom; "Nu är de' väl inte fler, som ska dö. De' är ju redan så många, som har dött norr om landsvägen." Vi bodde söder om vägen. Men då sa Halte-Sven: "Joo, de' ska väl komma några söder om vägen också." Å innan året va slut, va de' många söder om vägen, som dött. Di pratade om att di skulle gå å blåsa tre gånger i nycklahålet på kyrkdörren, innan di gick ut. De' va i min barndom di talte om'et.

Årsgång.

- 18 -
ACC. NR. 2783

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Upptecknat av:

Härad: Adress:

Socken: Berättat av

Uppteckningsår: Född år i

Uppteckningen rör

En gång hade Halte Sven satt upp mä Kristoffer i Tolestorp, att han skulle gå in te honom julaftons kväll, fastän dörrarna skulle va låsta, å ta två supar på bordet. Å han gjorde dä mä, sa di, å tog suparna, men så stannade han kvar en stund, å då rök knapparna i rocken av, påstod di. Dä va för att han stannat inne för länge. Han måste ut å gå sin årsgång igen. Å dä va väl själve den onde, som var med. Ja, förr va di alldeles omöjliga te prata om sina historier å paschaser.

Årsgång.

Småland
Ulbo rd
Glättby en
4/11 1830.

- 19 -

Cypril. Albert. Larsson
Ber. v. Sig. Barkman
Född 1854.

När de förr i världen skulle hem från julottan,
sprang di, så di kunde dö, di sprang rent som skällade troll.
A de' va för att di hade för sej, att den som kom hem först,
han fick först inbärgat.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

N:o
2783

Kapplöpning
från julottan.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

N. 6

2783

De' va gamla idéer di hade för sej, att di skul-
le gå å lägga sej ljusan kväll från våfrudagsafton å te
mickelsmäss. Men så steg de också upp tidigt. Man skulle
nämligen va uppe me solen.

Vårfrudagssed.

I min barndom använde de talg å bek, för det mesta va de' väl talg, å sen kom fotogéner me' detsamma. Men man hade inga ordentliga lampor, utan de hade fotogener i flaskor med kork i. I korken va en hylsa av bleck å en trå igenom. Å inget glas hade man omkring, utan lågan fladdrade fritt. På logen hade de lyktor, som de hade't i. De kallades ljusakister. En ljusakista va gjord av bräder, tre sidor, botten å översida, men framsidan va klar.